

УДК 376-053.4-056.264

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-1-34>**Олена БЕЛОВА,***orcid.org/0000-0001-6162-4106*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри логопедії та спеціальних методик

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна) *alena.bielova77@gmail.com*

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЛОГОПАТОЛОГІЄЮ

Метою цього дослідження є виявлення актуального стану сформованості мотиваційної складової, що впливає на мовленнєву готовність до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку з логопатологією. Завдання дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми вивчення; визначення методик, що розкривають рівень розвитку мотивації до мовлення, мотиваційну спрямованість, мотивацію навчання; здійснити порівняльний аналіз результатів дослідження дітей старшого дошкільного віку з логопатологією та нормотиповим психофізичним розвитком. Методами дослідження є методики, спрямовані на оцінювання мотивації до мовленнєвої, навчальної, пізнавальної діяльності. Параметри дослідження забезпечують: мотивація до мовлення, мотиваційна спрямованість, мотивація навчання. Результати експериментального дослідження дають чітке уявлення про те, що між групами досліджуваних дітей із логопатологією та з нормотиповим психофізичним розвитком існують суттєві відмінності щодо сформованості мотиваційної складової: мотивація до мовлення в значного відсотка дітей є пасивною, вказує на небажання спілкуватись з оточуючими людьми; дошкільники уникають труднощі під час навчальної діяльності; не усвідомлюють власних мовленнєвих порушень та важливості їх подолати. Мотиваційна спрямованість є соціально-адаптованою та внутрішньо-позиційною: бажання до взаємодії з однолітками існує тільки на підсвідомому рівні; ігровий мотив домінує над пізнавальним. В більшості дошкільників мотив до навчання не пріоритетний, переважає ігровий, позиційний та соціальний. Зокрема ігровий охоплює усі види діяльності, в тому числі й навчальний. Якщо його блокувати то дитина втрачає інтерес до всього освітнього процесу. Перевага позиційного мотиву розкриває концентрування дитини лише на зовнішніх освітніх стимулах (одяг, статус, шкільні предмети тощо) і не усвідомлення значення школи. Вибір дошкільниками з порушеннями мовлення соціального мотиву спрямований не на здобуття перспективного майбутнього, а можливість знаходитись поряд зі своїми друзями. Визначено, що значний відсоток дітей старшого дошкільного віку з дислалією за показниками дослідження наближались до норм типового психофізичного розвитку.

Ключові слова: мотивація, мотиваційна спрямованість, готовність до школи, старший дошкільний вік, порушення мовлення.

Olena BIELOVA,*orcid.org/0000-0001-6162-4106*

PhD in of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Speech Therapy and Special Techniques

Kamyanets-Podilsky Ivan Ohienko National University

(Kamyanets-Podilsky, Khmelnytsky region, Ukraine) *alena.bielova77@gmail.com*

THE MOTIVATION COMPONENT OF SPEECH READINESS FOR SCHOOL OF CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE WITH SPEECH DISORDER

The purpose of this study is to identify the current state of formation of the motivational component, which affects the speech readiness to study at school, of older preschool children with speech disorder. Research task: theoretical analysis of scientific sources on the problem of study; determination of methods that reveal the level of development of motivation for speech, motivational orientation, motivation of learning; to carry out a comparative analysis of the results of the study of older preschool children with logopathology and normotypical psychophysical development. Research methods are methods aimed at evaluating motivation for speaking, learning, and cognitive activities. Research parameters provide motivation for speech, motivational focus, and motivation for learning. The results of the experimental study give a clear idea that there are significant differences between the groups of children with logopathology and those with normotypical psychophysical development regarding the formation of the motivational component: the motivation to speak in a significant percentage of children is passive, indicating a reluctance to communicate with the surrounding people; preschoolers avoid difficulties during educational activities; are not aware of their own speech disorders and the importance of overcoming them. Motivational orientation is socially adapted and internally positional: the desire to

interact with peers exists only on a subconscious level; the game motive dominates the cognitive one. In the majority of preschoolers, the motive for learning is not a priority, it is playful, positional and social. In particular, gaming covers all types of activities, including educational ones. If it is blocked, the child loses interest in the entire educational process. The predominance of the positional motive reveals the child's concentration only on external educational stimuli (clothing, status, school subjects, etc.) and not realising the importance of school. The choice of a social motive by preschoolers with speech disorders is not aimed at obtaining a promising future, but at the opportunity to be with their friends. It was determined that a significant percentage of older preschool children with dyslalia approached the norm of typical psychophysical development according to the research indicators.

Key words: motivation, motivational focus, readiness for school, older preschool age, speech disorder.

Постановка проблеми. Мотиваційна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі стає актуальною проблемою в освітньому просторі. Навчання є провідною діяльністю у початкових класах, тому успішне виконання пізнавальних завдань та ефективність навчання залежить від сформованості мотиваційної сфери у дошкільному середовищі. Недостатній розвиток мотиваційних складових викликає труднощі в майбутніх школярів під час опанування ними нових знань, умінь та навичок. У дітей з психофізичними порушеннями, зокрема з порушеннями мовлення, мотивація не достатньо сформована. Спостерігаються труднощі в поведінці; недостатня активність та сміливість у прийнятті рішень; низький рівень спрямованості та зацікавленості до виконання завдань; не вміння організувати свої дії та досягати кінцевої мети (О. Bielova, 2021). Визначено, що через недорозвинення мовлення, діти пасивні в спілкуванні з оточуючими, в їх поведінці проявляється сором'язливість, вразливість, тривожність, замкнутість, невпевненість в своїх можливостях; через можливий остуд та критику вони бояться виявляти активність; їх дії недостатньо вмотивовані; вони можуть відмовлятися виконувати завдання.

Аналіз досліджень. Проблема вивчення мотиваційної готовності до шкільного навчання дітей старшого дошкільного віку є актуальною у різних світових культурах, це доводять сучасні та класичні дослідження вітчизняних так зарубіжних науковців. Вченими розглянуті питання важливості розвитку мотивації у дітей раннього (L. Carlton, & W. Adam, 1998) та дошкільного (G. Affandi, & L. Mariyati, 2018) віку; вивчено ефективний вплив сформованої мотивації на особистість дитини у цілому (K. Amrai, E. Shahzad, A. Hamzeh & P. Hadi 2011 та ін.); розроблені моделі навчання для підкріплення мотивації дітей та визначено методи діагностики мотивації досягнення (L. Mariyati, G. Affandi & R. Afandi, 2020); проаналізовано взаємозалежність навчальних підходів з навчальними досягненнями та мотивацією досягнень (J. Filgona, J. Sakiyo, D. Gwany & A. Okoronka 2020; F. Bakhtiarvanda, A. Sana,

D. Kazem, & A. Hojjat, 2011); визначено спільну складову між готовністю до навчання та навчальними успіхами дітей у школі (R. Dangol, & S. Milan, 2019); описано вплив мотивації навчання та навчального середовища на ефективний розвиток дітей та обґрунтовано важливість співпраці між педагогічним колективом та членами родини під час формування навчальної мотивації у дітей (N. Asvioa, & A. Suharmoc, 2017); окреслено проблематику мотиваційної готовності до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку та висвітлено діагностичний напрям (О. Белова, 2022).

Мета статті – виявлення актуального стану сформованості мотиваційної складової, що впливає на мовленнєву готовність до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку з логопатологією.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

- 1) розглянути проблематику впливу мотиваційної складової на мовленнєву готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі;
- 2) окреслити типи методик для комплексної діагностики мотивації до мовлення, мотиваційної спрямованості, мотивації до навчання;
- 3) розкрити стан сформованості мотиваційної складової мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з нормотиповим психофізичним розвитком та з логопатологією.

Виклад основного матеріалу. Базисні моделі мотивації, які мають вирішальне значення для встановлення міцних внутрішніх мотиваційних орієнтацій починають формуватися в ранньому віці. І саме дошкільні навчальні заклади мають можливість посприяти розвитку мотивації у дітей (L. Carlton, & W. Adam, 1998).

G. Affandi, L. Mariyati, 2018 зазначають, що існує різне бачення щодо готовності дитини до навчання в початковій школі. Одні, зосереджені на сформованості у дітей зорового сприйняття, рухової координації, зорово-рухової інтеграції та пам'яті, що визначає достатню підготовку до школи. Інші, більше концентруються на розвитку когнітивних аспектів: сформованості критичного мислення, спостережливості, дрібної моторики,

адекватного сприйняття оціночного фактору, соціальної адаптації, навчальної мотивації, емоційної зрівноваженості та навичок запам'ятовування (різні види пам'яті) (G. Affandi, L. Mariyati, 2018). Пізніше, вчені висвітлюють позитивний вплив мотивації на академічну успішність молодших школярів у початковій школі. Для підкріплення мотивації досягнення передбачають спільну роботу батьків та педагогічних працівників (L. Mariyati, G. Affandi, R. Afandi, 2020; N. Asvioa, A. Suharmonc, 2017).

Під час засвоєння учнями освітньої програми початкової школи мотивація досягнення має більшого значення ніж їх загальна готовність (F. Bakhtiarvanda, A. Sana, D. Kazem, & A. Hojjat, 2011). Навчальні підходи взаємопов'язані з навчальними досягненнями та мотивацією досягнень, також існує пряма залежність між готовністю до навчання та навчальними досягненнями учнів (R. Dangol, & S. Milan, 2019). Мотивація навчання та навчальне середовище, позитивно впливають на розвиток дітей (N. Asvioa, A. Suharmonc, 2017). Когнітивні та моніторингові стратегії забезпечують академічну успішність, формують самодисципліну (K. Amrai, E. Shahrzad, A. Hamzeh, P. Hadi, 2011).

Сформована мотивація стає впливовим фактором для опанування знань та вмінь під час навчальної діяльності. Успіх залежить від того, наскільки мотивована особистість. Мотивація активізує дітей досягати навчальні цілі. Вмотивовані діти не відчувають проблем у навчанні, тоді як невмотивовані – визнають труднощі і як правило, не мають бажання вчитися (J. Filgona, J. Sakiyo, D. Gwany & A. Okoronka, 2020). Мотиваційна сформованість вказує на бажання дитини вчитись, пізнавати оточуючий світ. Кількість мотивів, які актуалізуються і спонукають до діяльності, визначає загальний рівень мотивації (Семиченко, 2004). Від визначеного мотиву залежить вибір засобу для досягнення результату діяльності та характер дій. Перспективність у навчальній діяльності визначають основні мотиви, такі як: *соціальний* (прагнення до схвалення, успіху, престижу), *пізнавальний* (бажання здобути нові знання) та *навчальний* (бажання досягати високих результатів, задовольняти позиції вчителів, батьків) (Bielova, 2022).

Методи дослідження. Мотивацію мовлення дітей старшого дошкільного віку вивчаємо під час дослідження діяльнісного компоненту мовленнєвої готовності (О. Белова, 2022). Звертаємо увагу на критерії показників говоріння (ініціювання діалогу, підтримування розмови з однолітками та дорослими, наявність оригінальних ідей, бажання

виконувати завдання) та аудіювання (розуміння сюжету гри, текстових завдань, активність у діях, усвідомленість вербальної інформації). Максимальний результат двох блоків завдань із говоріння (3 бала) та аудіювання (3 бала) становить – 6 балів.

Для вивчення мотиваційної спрямованості дітей з логопатологією використовуємо модифіковану методику «Навчально-ігровий майданчик» (О. Белова, 2022) сформований на матеріалі Р. Wilson, I. Long «Дерево з чоловічками». Експериментатор пропонує дошкільникові подивитися на картинку із зображенням навчально-ігрового майданчика, на якому діти виконують різні дії: спілкуються між собою, читають книжки, пишуть, слухають музику, дивляться телевізор, граються, бешкетують, сумують тощо. Педагог просить дитину обрати подібного на неї персонажа (з таким же настроєм і поведінкою) та на якого вона хоче бути схожою в майбутньому. Вибір малюнкових персонажів визначає мотиваційну спрямованість дитини: *пізнавально-активну* готовність до самостійної, ініціативної діяльності, спрямованої на досягнення навчально-пізнавальних цілей, що вказує на усвідомлене ставлення до розумової діяльності, а також умотивованість, морально-вольову, інтелектуальну сформованість дитини до навчання в школі; *соціально-адаптовану* – готовність долати перешкоди, бути соціально відкритим, надавати переваги дружнім взаємовідносинам, сприймати навчання як суспільну зумовленість, необхідність; *внутрішньо-позиційну* – зосередження дитини на своїх особистісних почуттях та проблемах, надання переваги ігровій діяльності, ніж навчальній. Оцінюється результат виконання завдання за трьохбальною шкалою. Найвищий бал мотиваційної спрямованості за двома виборами становить – 6 балів.

Для визначення мотивів навчання використовуємо методику М. Гінзбурга (О. Дедов, 2014). Дошкільникові пропонують послухати розповідь шести дітей, котрі розказують про школу. До вислову кожного персонажа дослідник показує картку із зображенням певної ситуації. За вибором визначає мотив: навчальний мотив – 5 балів; соціальний мотив – 4 бала; позиційний мотив – 3 бала; оцінний – 2 бала; ігровий мотив – 1 бал; зовнішній мотив – 0 балів.

Учасники. Дослідженням було охоплено 607 дітей старшого дошкільного віку (5–6 років), із них 250 з нормотиповим психофізичним розвитком та 357 – із логопатологією (дислалією, заїканням, ринолалією, дизартрією).

Результати дослідження. Дослідження мотиваційної складової мовленнєвої готовності перед-

бачало вивчення в дітей старшого дошкільного віку з логопатологією стан сформованості мотивації до мовлення, мотиваційну спрямованість, мотивації до навчання, що визначатиме їх готовність до інтегрованого навчання в загальноосвітніх умовах.

Оцінка мотивації мовлення здійснювалась під час спостереження дітей в умовах ігрової діяльності з однолітками та навчального експерименту з педагогом. Результати дослідження враховували бажання дитини спілкуватись її вміння самостійно виконувати завдання, ініціювання діалог, підтримувати його, пропонувати оригінальні ідей в ігровому полі, активно себе поводити під час виконання різноматітних навчальних завдань, розуміти правила гри або вправ, усвідомлювати зміст вербальної інформації.

Експериментальні показники доводили, що мотивація дітей до мовлення різна, умовно ми виділили активну, помірну та пасивну. Зокрема, активна найбільше притаманна 70,4% дітей з нормотиповим психофізичним розвитком і 43,1% з логопатологією (див. табл. 1).

Дошкільники цієї групи відрізнялися ініціативністю, позитивним ставленням до ігрової та навчальної діяльності, бажанням спілкуватися, як з однолітками так і з дорослими, деякі мали лідіруючі позиції в колективі. Вони наполегливо долали труднощі під час виконання завдань, виражали стійкий інтерес до навчання та мовленнєвого матеріалу. Діти з порушеннями мовлення відрізнялись від інших груп дошкільників, котрі мали помірну та пасивну мотивацію до мовлення: активністю в діях; прагненням виконувати вправи семантичного спрямування; позитивним налаштуванням на подолання мовленнєвих недоліків (хоча не всі з них ці порушення достатньо усвідомлювали).

Помірна мотивація до мовлення спостерігалась найбільше у 36,7% дітей з логопатологією і 25,6% з нормотиповим розвитком. Діти комунікабельні, проявляли зацікавленість до ігрової та навчальної

діяльності. Неуважність заважала здійснювати контроль над власним мовленням, під час його сприймання та відтворення. Дошкільники намагалися виконувати завдання семіотичного компонента самостійно, в окремих випадках потребували партнерської допомоги з боку педагога, наприклад, щоб правильно підібрати слова для початку розмови, скласти план своїх дій, підтримати розмову тощо. Невдало виконані завдання, їх не засмучували навпаки, вони швидко переключаються на інший вид діяльності.

Пасивна мотивація до мовлення була притаманна 20,2% дітей з логопатологією і лише 4,0% з нормотиповим розвитком. Діти цієї категорії не достатньо вмотивовані до мовленнєвої діяльності. Самостійно не вступали в діалогічне спілкування, не підтримували розмови з однолітками й дорослими. В ігрових ситуаціях задовольнялися другорядними ролями, щоб не привертати зайвої уваги до себе. Спостерігалась вибірковість у спілкуванні, часто гралися окремо від колективу. Дошкільники з логопатологією не достатньо усвідомлювали свої мовленнєві порушення, не прикладали зусиль для подолання труднощів під час виконання експериментальних завдань, швидко втомлювалися, переключалися на іншу діяльність, проявляли незацікавленість до мовленнєвих вправ, мали низьку мотивацію до спілкування з оточуючими. З метою розуміння вербальних інструкцій та повідомлень спиралися на допомогу педагога.

Статистична значимість результатів дослідження за t-критерій Стюдента підтверджує відмінності між досліджуваними групами (діти з логопатологією $M \pm SD = 3,88 \pm 1,44$; діти з нормотиповим психофізичним розвитком ($M \pm SD = 5,07 \pm 1,11$) мали не достатньо стійку мотивацію до мовлення. У дітей виникає небажання взаємодіяти з колективом однолітків та дорослими, переважає почуття невпевненості, страх перед мовленням, що перешкоджає соціальному та особистісному розвитку.

Таблиця 1

Рівень сформованості мотивації мовлення

Розвиток мовлення	Рівень мотивації мовлення			$M \pm SD$
	Високий (активна)	Середній (помірна)	Низький (пасивна)	
Нормотиповий	70,4	25,6	4,0	$5,0 \pm 1,1$
Діти з логопатологією	43,1	36,7	20,2	$3,8 \pm 1,4$
Дислалія	67,0	18,8	14,2	$4,6 \pm 1,4$
Заїкання	10,0	60,0	30,0	$3,0 \pm 0,9$
Ринолалія	7,1	64,3	28,6	$3,3 \pm 0,8$
Дизартрія	7,8	63,6	28,6	$3,2 \pm 1,0$

Вплив розвитку мовлення на мотиваційну спрямованість досліджуємо за модифікованою методикою «Навчально-ігровий майданчик». Вибір дитиною зображуваного персонажу вказував на її пізнавально-активну, соціально-адаптовану або внутрішньо-позиційну спрямованість (див. табл. 2).

Зокрема, пізнавально-активна спрямованість була притаманна 36% дітей з нормотиповим психофізичним розвитком і 17,4% з логопатологією. Вибір дошкільників характеризував їх самостійність, відповідальність, ініціативність у прийнятті рішень, спрямованість на досягнення успіхів у навчально-пізнавальній діяльності; усвідомлене ставлення до розумової діяльності, вмотивованість, морально-вольову, інтелектуальну сформованість до навчання в школі; готовність долати перешкоди, відкритість у взаємостосунках; сприйняття навчання, як суспільно зумовленого та необхідного.

Соціально-адаптована спрямованість була виявлена найбільше у 45,1% дітей з логопатологією і 39,2% з нормотиповим розвитком. Визначені результати дослідження показують, що в процесі комунікативної взаємодії (мотивація до мовлення) не всі діти реалізовували свій мовленнєвий потенціал, але під час вибору зображуваного персонажу (за методикою «Навчально-ігровий майданчик») на підсвідомому рівні мали бажання спілкуватись зі своїми однолітками. Прагнення до дружніх стосунків домінувало над пізнавальною активністю та внутрішніми переживаннями.

Внутрішньо-позиційну спрямованість спостерігаємо в більшого відсотка дітей з порушеннями мовлення і лише 24,8% з нормотиповим психофізичним розвитком. Вибір дошкільників вказував, що навчальна діяльність та соціальні відносини є менш пріоритетними; значна увага приділяється особистісним бажанням, почуттям та проблемам; переважає ігрова діяльність. Під

час вибору персонажа діти постійно потебували роз'яснювальної допомоги педагога, не проявляли активності та бажання виконувати завдання.

Методи математичної статистики показали, що діти з логопатологією ($M \pm SD = 1,74 \pm 0,69$; $SEM = 0,05$) в порівнянні з однолітками з нормотиповим психофізичним розвитком ($M \pm SD = 2,11 \pm 0,77$; $SEM = 0,07$) виявляли низьку пізнавально-активну спрямованість, найбільше спостерігаємо соціальну адаптованість та внутрішню позиційність. В них виявлено різне мотиваційне спрямування: більшість дітей хотіли гратися, трохи менше – вчитися, і найбільше дошкільників були зацікавлені в соціальній взаємодії. Хоча на практиці не проявляли мовленнєвої активності (через низьку самооцінку, невпевненість, страх перед мовленням), але підсвідомо прагнули до комунікативних дій із своїми однолітками. Пізнавальна та внутрішня мотивація в цьому випадку відходила на другорядні позиції.

Мотивацію навчання розглядаємо за методикою М. Гінзбург. Діти з нормотиповим психофізичним розвитком найбільше перевагу надають навчальному (27,2%) та соціальному (20,0%) мотивам, менше – ігровому (17,6%), позиційному (15,2%) та оцінному (14,4%) мотивам, і найменше зовнішньому мотиву (5,6%). В дітей з логопатологією переважає ігровий мотив (24,9%), менше соціальний (22,1%) та позиційний (19,3%); третю позицію займає навчальний (16,5%) та оцінний (11,5%) мотиви і останню – зовнішній (5,6%).

Результати дослідження за методикою М. Гізбульга визначали трьохступеневу шкалу враженості мотивації до навчання: високу, середню та низьку (див. табл. 3).

Висока – включала навчальний та соціальний мотиви, найбільше його спостерігали в 47,2% дітей з типовим психофізичним розвитком та 41,2% з логопатологією. У дітей з цим рівнем переважав високий пізнавальний інтерес до навчальної діяльності, бажання здобувати нові

Таблиця 2

Рівень сформованості мотиваційної спрямованості

Розвиток мовлення	Рівень			$M \pm SD$
	Високий (пізнавально-активний)	Середній (соціально-адаптований)	Низький (внутрішньо-позиційний)	
Нормотиповий	36,0	39,2	24,8	$2,1 \pm 0,7$
Діти з логопатологією	17,4	45,1	37,5	$1,7 \pm 0,6$
Дислалія	19,8	48,1	32,1	$1,8 \pm 0,7$
Заїкання	15,0	55,0	30,0	$1,5 \pm 0,6$
Ринолалія	10,7	28,6	60,7	$1,2 \pm 0,4$
Дизартрія	9,1	42,9	48,0	$1,6 \pm 0,6$

Таблиця 3

Рівень сформованості мотивації навчання

Розвиток мовлення	Рівень			M ± SD
	Високий (навчальний, соціальний)	Середній (позиційний, оцінний)	Низький (ігровий, зовнішній)	
Нормотиповий	47,2	29,6	23,2	3,1 ± 1,6
Діти з логопатологією	41,2	31,7	27,2	2,7 ± 1,5
Дислалія	47,1	34,9	18,0	3,1 ± 1,4
Заїкання	35,0	30,0	35,0	2,3 ± 1,6
Ринолалія	42,9	21,4	35,7	2,0 ± 1,2
Дизартрія	27,3	27,3	45,4	2,2 ± 1,5

знання та займатися саморозвитком; усвідомлення статусу учня та соціальної необхідності вчитися; прагнення взаємодіяти з колективом однолітків та дорослими.

Середня мотивація навчання, відповідає оцінному та позиційному мотивам і належав 31,7% з логопатологією. Його наявність визначала бажання дошкільником отримувати схвалення від дорослих, прагнення постійно виділятися серед дітей; зацікавленість зовнішньою атрибутикою шкільного життя, отримання нової значущої ролі в стосунках із оточенням).

Низька мотивація навчання включала зовнішній та ігровий мотиви, його мали більше діти з логопатологією і менше з типовим розвитком (23,2%). Такі дошкільники не визначали бажання вчитися, у них домінувала ігрова діяльність; стійке підпорядкування думці авторитарних осіб; не розуміння учнівських обов'язків та призначення школи.

Статистичне підтвердження доводило наступне: 1) наявність низької мотивації до навчання в дітей старшого дошкільного віку з логопатологією ($M \pm SD: 2,77 \pm 1,57; SEM = 0,11$) в порівнянні з нормотиповим психофізичним розвитком ($M \pm SD: 3,08 \pm 1,63; SEM = 0,15$); 2) групи дітей з порушеннями мовлення не були

однорідними, між ними існували показникові відмінності. Зокрема, дошкільники з дислалією за методом статистичного оцінювання прирівнювались до дітей з типовим психофізичним розвитком їх емпіричний результат був менше табличного значення ($t_{em} = 0,4357 < t_{tab} = 1,961$), чого не спостерігалось у інших категорій дітей (заїканням $t_{em} = 1,9832$; ринолалією $t_{em} = 2,3535$; дизартрією $t_{em} = 3,4371$). Їх результати вибору вказують на низький рівень мотивації до навчання та соціальної взаємодії і підкреслюють не готовність до умов шкільного навчання.

Узагальнені показники констатувального експерименту доводять, що мотиваційна складова психологічного компоненту мовленнєвої готовності у дітей з логопатологією розвинута неоднорідно (рис. 1).

Високий рівень найбільше притаманний дітям з нормотиповим психофізичним розвитком (44,8%) і менше з логопатологією (28,3%). Середній рівень виявлено в 49,6% дошкільників з нормотиповим розвитком та 46,5% з порушеннями мовлення. Низький рівень спостережено найбільше в старших дошкільників з логопатологією (25,2%) і лише в 5,6% дітей з нормотиповим психофізичним розвитком.

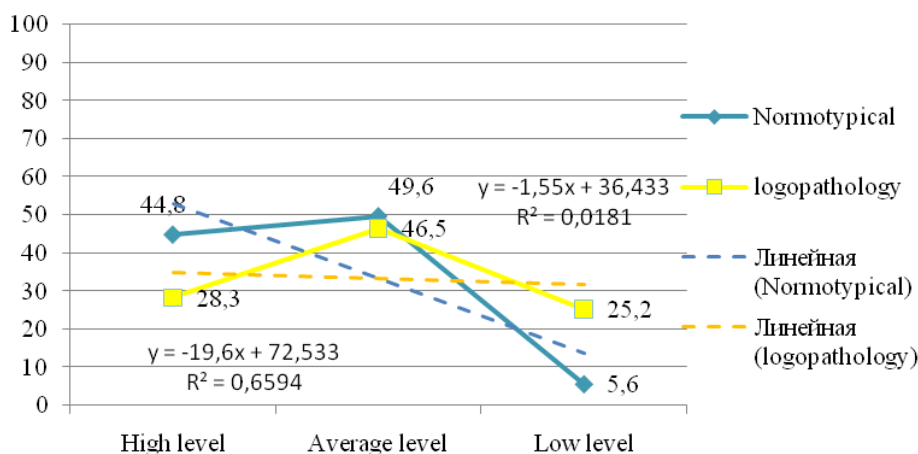

Рис. 1. Загальний рівень мотиваційної складової

Висновки. Аналіз результатів дослідження та статистичне підтвердження дають можливість для наступних висновків: 1) більшість дітей старшого дошкільного віку з логопатологією мають не достатньо сформований стан мотиваційної складової психологічного компоненту мовленнєвої готовності; 2) мотивація до мовлення в значного відсотка дітей є пасивною, вказує на боязнь комунікувати з оточуючими людьми; уникнення труднощів в навчальній діяльності; не усвідомлення власних мовленнєвих порушень та важливості їх подолати; 3) мотиваційна спрямованість є соціально-адаптованою та внутрішньо-позиційною: бажання до взаємодії з однолітками існує тільки на підсвідомому рівні; ігровий мотив домінує над пізнавальним; 4) в більшості дошкільників мотив до навчання не пріоритетний, переважає ігровий, позиційний та соціальний. Зокрема ігровий охоплює усі види діяльності, в тому числі й навчальний. Якщо його блокувати то дитина втрачає інтерес до всього освітнього процесу. Перевага

позиційного мотиву розкриває концентрування дитини лише на зовнішніх освітніх стимулах (одяг, статус, шкільні предмети тощо) і не усвідомлення значення школи. Вибір дошкільниками з порушеннями мовлення соціального мотиву спрямований не на здобуття перспективного майбутнього, а можливість знаходитись поряд зі своїми друзями; 5) визначено, що значний відсоток дітей старшого дошкільного віку з дислалією за показниками дослідження наближались до нормативного психофізичного розвитку.

Перспективою подальшої роботи є врахування порушень мотиваційної складової в дітей старшого дошкільного віку з логопатологією та розробку навчально-розвиткової методики, що дозволить скоригувати мотивацію мовлення, мотиваційну спрямованість та мотивацію навчання. І дозволить майбутньому учню на достатньому рівні підтримувати мовленнєвий, навчально-пізнавальний та соціальний мотиви та без ускладнень інтегруватися в загальноосвітні умови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белова О. Б. Діагностика мотиваційної спрямованості дітей старшого дошкільного віку з логопатологією. *Актуальні питання гуманітарних наук міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Гельветика, вип. 51, 2022. С. 419–423. http://www.apfn-journal.in.ua/archive/51_2022/65.pdf
2. Белова О.Б. Проблематика мотиваційної готовності до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 2 (38), С. 181–188. <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2523/2409>
3. Дедов О. Діагностики готовності дітей до школи. Хотин. 2014. 194 с.
4. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность». (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы) / В. А. Семиченко. Киев: Миллениум, 2004. 521 с.
5. Affandi G. R., & Mariyati L. I. Uji Validitas Bender-Gestalt Test dengan Menggunakan Nijmeegse Schoolbekwaamheids Test (NST) sebagai Kriteria untuk Mendeteksi Kesiapan Anak Masuk Sekolah Dasar. *Jurnal Psikologi dan Kesehatan Mental*. 2018. 2 (2). P. 84–95. <https://e-journal.unair.ac.id/JPKM/article/view/6122>
6. Amrai, K., Shahrzad, E., Hamzeh, A. and Hadi, P. The relationship between academic motivation and academic achievement students. *Journal of Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2011. 15. P. 399–402. <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2523>
7. Asvioa, N., Suharmonc, A. The Influence of Learning Motivation and Learning Environment on Undergraduate Students' Learning Achievement of Management of Islamic Education, Study Program of Iain Batusangkar In 2016. *Noble International Journal of Social Sciences Research*. 2017. № 2 (2). 16–31.
8. Bakhtiarvanda, F., Sana, A., Kazem, D., & Hojjat, A. F. The Moderating Effect Of Achievement Motivation On Relationship Of Learning Approaches And Academic Achievement. *Procedia Social And Behavioral Sciences*. 2011. 28. 486–488. <https://cyberleninka.org/article/n/20421>
9. Carlton, Latorre, Martha & Winsler, Adam. Fostering Intrinsic Motivation in Early Childhood Classrooms. *Early Childhood Education Journal*. 1998. 25. P. 159–166. https://www.researchgate.net/publication/225914131_Fostering_Intrinsic_Motivation_in_Early_Childhood_Classrooms/stats
10. Dangol, R., & Milan, S. Learning Readiness And Educational Achievement Among School Students. *The International Journal of Indian Psychology*. 2019. 7 (2). P. 467–476. <https://ijip.in/articles/learning-readiness-and-educational-achievement-among-school-students/>
11. Filgona J. & Sakiyo J. & Gwany D & Okoronka A. Motivation in Learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*. 2020. 10. P. 16–37. https://www.researchgate.net/publication/344199983_Motivation_in_Learning
12. Mariyati L. I., Affandi G. R., Afandi R. School Readiness and Achievement Motivation as Academic Achievement Predictors in Elementary School Students. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 2020. № 24. P. 1475–17192. <https://www.psychosocial.com/article/PR290122/22828/>

REFERENCES

1. Bielova O. B. Problematyka motyvatsiinoi hotovnosti do navchannia v shkoli ditei starshoho doshkilnoho viku. [Problems of motivational readiness for schooling of older preschool children]. *Pedagogical sciences: theory and practice*. Zaporozhye: Helvetica Publishing House, 2021, Nr 2 (38), pp. 181–188. http://www.apfn-journal.in.ua/archive/51_2022/65.pdf [in Ukrainian].
2. Bielova, O. B. Diagnostyka motyvatsiinoi spriamovanosti ditei starshoho doshkilnoho viku z logopatologieu [Diagnosis of motivational orientation of older preschool children with logopathology]. Current issues of humanitarian sciences interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobych. Drohobych: Helvetica. 2022. 51. 419–423. <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2523/2409> [in Ukrainian].
3. Dedov, O. Diagnostyka gotovnosti do shkoly [Diagnostics of children's readiness for school]. Khotyn. 2014. 194. [in Ukrainian].
4. Semichenko V. A. Problemyi motivatsii povedeniya i deyatelnosti cheloveka. Modulnyi kurs psihologii. Modul «Napravlenost». (Lektsii, prakticheskie zanyatiya, zadaniya dlya samostoyatelnoy raboty). [Problems of motivation of human behavior and activity. Modular course of psychology. Module “Orientation”. (Lectures, practical classes, assignments for independent work)]. Kyiv: Millennium, 2004, 521 p. [in Russian].
5. Affandi G. R., & Mariyati L. I. Uji Validitas Bender-Gestalt Test dengan Menggunakan Nijmeegse Schoolbekwaamheids Test (NST) sebagai Kriteria untuk Mendeteksi Kesiapan Anak Masuk Sekolah Dasar. [Bender-Gestalt Test Validity Test Using Nijmeegse Schoolbekwaamheids Test (NST) as a Criteria for Detecting Children's Readiness to Enter Elementary School]. *Journal of Psychology and Mental Health*, 2018, 2 (2), pp. 84–95. <https://e-journal.unair.ac.id/JPKM/article/view/6122> [in Indonesia].
6. Amrai, K., Shahrzad, E., Hamzeh, A. and Hadi, P. The relationship between academic motivation and academic achievement students. *Journal of Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2011. 15. P. 399–402. <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2523>
7. Asvioa, N., Suharmonc, A. The Influence of Learning Motivation and Learning Environment on Undergraduate Students' Learning Achievement of Management of Islamic Education, Study Program of Iain Batusangkar In 2016. *Noble International Journal of Social Sciences Research*. 2017. № 2 (2). 16–31.
8. Bakhtiarvanda, F., Sana, A., Kazem, D., & Hojjat, A. F. The Moderating Effect Of Achievement Motivation On Relationship Of Learning Approaches And Academic Achievement. *Procedia Social And Behavioral Sciences*. 2011. 28. 486–488. <https://cyberleninka.org/article/n/20421>
9. Carlton, Latorre, Martha & Winsler, Adam. Fostering Intrinsic Motivation in Early Childhood Classrooms. *Early Childhood Education Journal*. 1998. 25. P. 159–166. https://www.researchgate.net/publication/225914131_Fostering_Intrinsic_Motivation_in_Early_Childhood_Classrooms/stats
10. Dangol, R., & Milan, S. Learning Readiness And Educational Achievement Among School Students. *The International Journal of Indian Psychology*. 2019. 7(2). P. 467–476. <https://ijip.in/articles/learning-readiness-and-educational-achievement-among-school-students/>
11. Filgona J. & Sakiyo J. & Gwany D & Okoronka A. Motivation in Learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*. 2020. 10. P. 16–37. https://www.researchgate.net/publication/344199983_Motivation_in_Learning
12. Mariyati L. I., Affandi G. R., Afandi R. School Readiness and Achievement Motivation as Academic Achievement Predictors in Elementary School Students. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 2020. № 24. P. 1475–7192. <https://www.psychosocial.com/article/PR290122/22828/>